



ZGODNJA DANICA.

Katolski cerkveni list.

Odgovorni vrednik in založnik: **Dr. Janez Kr. Pogacar.**

12. 45.

V Četertik 8. Listopada.

1849.

Izlaganje Lauretanskih litanij

k časti in hvali presvete in brez madeža Device Marije, Matere božje.

(Dalje.)

I. Začetik Lavretanskih litanij.

Zlačnejo se litanije z besedami: *Gospod usmili se nas! Kriste usmili se nas! Gospod usmili se nas!* To se je popred z greškimi besedami reklo: *Kirie eleison! Kriste eleison! Kirie eleison!* Kdor koli ali kako molitev ali kako opravilo začne, ne more bolji začeti, kakor z Bogom. Zakaj Bog je začetik in konec vsih reči. Med vsimi imeni, s katerimi Boga kličemo, bo beseda „Gospod“ v začetku litanij postavljena, pomeni namreč tistiga, kateri nar vikši oblast ima. Kader pravimo tedaj „Gospod“ ali „Kirie“, Boga poveljujemo, ker ž-njo nar vikši oblast in veljavo, nar vikši vlado in gospostvo v njem spoznamo in častimo. In po pravici. Zakaj On je vsih reči stvarnik in ohranivec; On je, kteriga na pomiglej vse reči vbogajo, brez kteriga nobena reč kaj storiti ali se gibati ne more. On vse dela vsake stvari ubraniti in prepovedati zamore. On edini sam po sebi gosposduje čez angele, ljudi, nebo, morje in vse, kar je v njih. On vse sam storiti zamore, brez pomoči stvari to, kar oné storijo. On sam po svoji volji vsim gospostvo odvzeti zamore. On sam za vse dela pametnih stvari postave da. On sam jih pozna. On sam jih kaznuje in plačuje; On sam nam

gosposdovanje odvzame, jarem hudica, greha in smerti od nas odpravi. On sam dodeli neumerjočnost truplam kakor zvoljenih, tako tudi pogubljenih. On sam umori in oživi, pelje v grob in iz groba. On sam nam moč gnade dodeli. On sam je kralj vsih kraljev in Gospod vsih gospodov. On je po besedah s. pisma „Velik Bog Gospod, in velik kralj čez vse bogove“. Ps. 94, 3. — „On sam je Narvikši na vsi zemlji“. Ps. 82, 19. „On je vikši kakor kralji zemlje“. Ps. 88, 28. „Po njem kralji kraljujejo in postavodajavei sklencjo to, kar je pravično“. Prip. 8, 15. „On je neumerjoč in nevidin kralj časov, sam Bog“. 1. Tim. 1, 17.

In to je, kar izgovorimo z besedami: „*Gospod usmili se nas*“. S temi besedami tedaj svojo vero na znanje damo, ker Boga Gospoda imenujemo, in torej velikost njegoviga veličastva, njegovo oblast in njegovo gospostvo spoznamo in častimo; pa tudi ponižnost, ker se njegove hlapce spoznamo, in njemu kakor Gospodu vse moči, vse kar imamo in smo, darujemo. In obé, vera in ponižnost, morate vselej molitev spremljati: obé ji daste moč in peruti, in ni mogoče, de bi molitev, na take tovaršice operta, per tako radodelnimu Gospodu uslišana ne bila.

Zakaj pravimo trikrat „Usmili se nas“?

De trikrat te besede ponovimo, s tim spoznamo, de je Bog trojni v osebah. Zakaj „Gospod je Oče, Gospod je Sin, Gospod je s. Duh“. „Go-

spod usmili se nas“ oberne mo tedej na Očeta, „Kriste usmili se nas“ na Sina, „Gospod usmili se nas“ pa na s. Duha.

S trojnim ponovljenjem tih besedi pa tudi svojo revšino bolj razodeti hočemo in pomoči za njo prosimo. Po trojnem načinu namreč grešimo: Iz slabosti, iz nevednosti in iz hudobije. Ko pravimo: „Gospod usmili se nas!“ prosimo Očeta, da bi naši slabosti pomagal s svojo mogočnostjo. Ko pravimo: „Kriste usmili se nas!“ prosimo Sina, da bi nam našo nevednost odvzel s svojo modrostjo. Ko pravimo „Gospod usmili se nas!“ prosimo s. Duha, da bi nam našo hudobijo odvzel po svoji dobroti.

S trikrat ponovljeno besedo: „Usmili se nas!“ usmiljenja v trojni revšini prosimo. Trojno revšino samo si z greham nakopali: nevednosti, zadolženja in kazni. Trikrat tedej prosimo, ker od trojne revšine: od nevednosti, dolga in kazni rešeni biti želimo. Tako izlaga s. Tomaž Akvin.

Ali, kakor pravi s. Bonaventura, trikrat „usmili se nas!“ kličemo, ker od preteklih, sedanjih in prihodnjih zlegov rešeni biti želimo. Ali, kakor papež Inocenci piše, za tri razpole grehov, z mislami, z besedami in v dejanji storjenih, božjiga usmiljenja prosimo.

Z besedami: „Gospod, usmili se nas!“ hočemo tedej reči: „Gospod vsih gospodov, Bog Oče vsigamogočni, vsih stvarnik, začetnik, ohranivec, in konec — „usmili se nas!“ — „Kriste usmili se nas!“ Gospod Kriste, ki si res Gospod, rojen iz Gospoda: sam Gospod, sam Narvikši; čigar služabniki, podložni in hlapci smo mi vsi; ki si nas od sužnosti greha, satana, smerti rešil, „usmili se nas!“ — „Gospod usmili se nas!“ S. Duh Gospod, ki nas z edinostjo vere po svoji dobroti zedinil, naš um razsvetil, božje življenje v nas vstvaril, nas s svojimi darimi obdaruješ, „usmili se nas!“ Revo nevednosti, dolga in kazni od nas odvzemi, vse hudo odverni, grehe odpusti, naše prošnje usliši, in nam večno življenje dodeli.

Kriste sliši nas! Kriste usliši nas!

„Kriste“, s tim imenom kličemo Jezusa našiga Zveličarja, je to kar hebrejsko Mesija, pomeni „Maziljeniga“. To maziljenje se je po splošni menitvi učencikov zgodilo, ko je Bog Sin človeško natoro nase vzel. Takrat se je namreč maziljenje z nevidnim oljem zgodilo, ko se je človeška natora z Božjo Besedo v deviškem telesu zedinila, in z njo ena oseba postala. Od tega mazilenja je ime Kristus, to je maziljeni, in je ravno tista oseba, ktera je tudi Kralj, Mašnik in Prerok vkupej bila. Samo ti trije razpoli ljudi so per nastopu svojiga poklica maziljeni bili. „Kriste sliši nas!“ Po človeško Kristusa egovorimo kakor de bi ne slišal, de bi nas slišal, nas porajtal, naše potrebe oskerbel. Vemo,

de On vselej vse sliši in vidi. „Kaj de bi On, kteri je uho ustvaril, ne slišal? ali On, kteri je oko naredil, ne vidil?“ Pa kadar je kdo božji sovražnik, ali zamerljivo ne moli, ga Bog ne sliši, ga studi in zaničuje, kakor kdor ušesa zatisne, de se ne usmili.

Prosimo tedej prvič: De bi nam Kristus mirin obraz pokazal, se ne obrnil od nas in ne odtegnil, ampak milostivo naše prošnje poslušal, in na osebo prosijočiga porajtal. S tim, de prosimo slišani biti, pa tudi na znanje damo, de ne prosimo zlata, srebra, časti, bogastva ali kaj posemeljskiga; take prošnje, prazne dobrih del, Kristus zaverže; temuč de prosimo le dobrovoljnosti, milosti in usmiljenja. Dalej s to prošnjo svojo slabost razodenemo. Bolnik, ki ima slab glas, prosi zdravnika, naj bi se k njem sklonil in mu ušesa nastavil. Tako tudi mi, ki svojo slabost poznamo in se k Bogu povzdigniti ne moremo, potrebujemo, de bi se vsigamogočni zdravnik do nas ponižal, k nam nagnil, in milostivo naše besede poslušal. Tako je večkrat prosil Psalmist, rekoč: *Gospod! nagni svoje uho k meni, in usliši me.* Ps. 85, 1. i. d.

„Kriste usliši nas!“ Prosimo uslišani biti, to je, de bi Kristus našim prošnjam dovolil, jih blagovolil in milostivo dodelil, kar ga prosimo. Zakaj Bog večkrat sliši, pa ne usliši, če ne prosimo po pameti, če dobro ne vemo, kaj je to, kar prosimo; če je nevredin, kdor prosi, ali nevredin, za kteriga se prosi; če je boljši za nas ne uslišanim biti.

Zakaj ne prosimo: „Kriste, prosi za nas!“ temuč: „Kriste sliši in usliši nas!“

Gotovo je, de je Kristus naš Gospod in Zveličar ne le na zemlji za nas molil, temuč de tudi zdaj v nebesih za nas prosi. V molitvi pred svojim terpljenjem je Kristus rekel: *Oče! jest prošim za-nje; ne prošim za sret, ampak za té, ktere si mi dal, ker so troji.* Jan. 17, 9. De tudi v nebesih za nas ali naravnost prosi, naj nam to, kar je nam k zveličanju, dodeli, ali natihamo, ker svoje človeštvo, ktero je na krizi za nas daroval, pred Očeta postavi, de bi se nanj ozerl in nam zavoljo njega dobro storil, ni dvomit. Zakaj od njega s. pismo pravi: *Kteri sedi na desnici božji, kteri tudi prosi za nas.* Rim 8, 34. *On zamore vselej rešiti tiste, kteri se po njem Bogu bližajo, ker vselej širi, de za nas prosi.* Hebr. 7, 25.

Per vsim tim pa vender ne pravimo: „Prosi za nas!“ temuč: „Kriste sliši nas! Kriste usliši nas!“ Vzrok tega je, ker s timi besedami vero v Kristusovo božjo natoro, krivovercam vkljub, spoznamo. Verujemo namreč, de je Jezus Kristus, naš Gospod, pravi Bog, božji po natori, iz Očeta rojen od vekomej, enako večni in enaciga bitja, ka-

kor Očee; verujemo, in torej pravimo: „Kriste sliši nas! Kriste usliši nas!“ ne pa: „Prosi za nas!“ Kdor namreč prosi, je manj, kakor tisti, kteriga prosi, de naj mu pomaga. Torej je prošnja delo potrebniga pomoči družiga, kterimu čast in spoštovanje skazuje. Bog pa ne potrebuje ne pomoči družiga, in tudi ne more družiga častiti ali spoštovati, ker je vsigamogočen, in višjiga nad sabo nima, in vse sam po sebi stori kar hoče. Torej Bog ne more prositi, ker se ne more s prošnjo ne k sebi obrniti, kar je znano; ne k Očetu ali s. Duhu ker so vsi enaki, in z eno vsigamogočnostjo, umnostjo, in voljo delajo.

Res de je Kristus po človeški natori svojimu večnimu Očetu, in tudi sebi samimu kakor Bogu podložin, in tako Očeta, in Boga prosi. De bi pa ves Kristus Očetu in sebi kakor Bogu podložin bil, ne smemo misliti. Zakaj ves Kristus ima dve natori, božjo in človeško v eno osebo in sicer božjo neločljivo združeni, in kakor taciga ga ne večnimu Očetu, ne sebi podložniga ne verjemo, temu Bogu enaciga imenujemo. Njega tedej kakor Boga, deliva vsih darov, spoznamo in kličemo: „Kriste sliši nas! Kriste usliši nas!“ To kar te prosimo, usmiljeno dovoli, in milostivo dodeli.

Oče nebeški, vsigamogočni Bog, usmili se nas!

Zares nar boljši in nar perpravniši začetik prošnja je ta, kteriga se je tudi Kristus večkrat poslužil. Jan. 12, 8. — „Oče! poveljaj svoje ime“. Jan. 17, 1. „Oče! ura je prišla, poveljaj svojiga Sina“. Mat. 26, 42. „Oče moj! ako ne more ta kelih memo iti, kakor de ga pijem, naj se zgodi troja volja“. Tudi nas je tako učil Mat. 6, 9. „Vi tedej tako molite: Oče naš, kteri si v nebesih“. Pravimo tedej „Oče“, de s tim 1. svojo vero v presveto Trojico pričamo, ker namreč Boga Očeta nar pred pokličemo, začetnika Sinu s tim spoznamo. V Očetu tedej Sina, pa tudi s. Duha pokličemo, ker je vsih ena natora, ena oblast, ena volja, ena dobrot, eno božje bitje.

2. De se k upanju podbudimo. Ko namreč pravimo „Oče“, ne smemo misliti, de je On naš Oče po natori, zakaj po natori le eniga Sinu ima, kteri je Kristus, češen na vekomej, zato bo on tudi edinorojen Sin imenovan. Tudi ne po stvarjenji; zakaj v tim oziru je Bog Oče vse natore. Tudi ne po podobi božji, po kteri smo vstvarjeni, ker v tim oziru je On tudi Oče nevernikov. Ampak Bog je naš Oče po Duhu posinovljenja, od kteriga pravi Jan. 1, 12. „Kolikor pa jih ga je sprejelo, jim je dal oblast, božjim otrokam biti“. In Rim. 8, 15. „Vi niste prejeli Duha sušnosti, de bi se bali, ampak vi ste prejeli Duha posinovljenih otrok, po kterim kličemo: Abba (Oče)“. Kakor hitro je človek po veri per s. kerstu v Kristusa ucepljen, ga

Duh Kristusov, kteri je njegovo božje bitje, oživlja in navdihne tako, de v tim duhu naša duša čeznatorno živi, in je Bog sam naše čeznatorno življenje. Kaj si moremo višjiga, kaj imenitnišiga misliti? V tim premišljevanji se naše upanje oživi.

Zakaj če je On naš Oče, kaj ne homo od njega upali, kaj ne zadobiti mogli, kakor le to ne, kar ni za nas dobro? Zakaj ako mi, ko smo hudobni, vemo dobre darove dajati svojim otrokam, koliko bolj bo Oče nebeški, dobrot sama, dobre darove dal njim, kteri ga prosijo.

3. De se k veči ljubezni vnamemo. Beseda „Oče“ rani seree, gine oserenje, razveseli duha, solz potoke iz oči skliče, je namreč polna ljubezni. Kaj mora namreč otrokam ljubši biti, kakor oče?

Kako se bom pa prederznil, tebe „Očeta“ imenovati, Stvarnik moj? o neprecenljivo veselje? o sladkost neizrekljiva! Kako smé siromak kralja imenovati očeta? ali se ne bo zbal, ko se ozre na svoj nizik stan, na svojo revšino, na niskoto svoje osebe? Tudi nihče zmed nas bi ne smel v molitvi tega imena izustiti, ako bi nam sam ne bil dovelil tako moliti: „Oče naš, kteri si v nebesih“. O prečudna dobrot Boga do svojih hlapcev! Kaj zamore človeku biti slajšiga, kaj prijetnišiga? Kaj si more večiga vošiti, kaj dražjiga želeti, kakor Boga imeti svojiga Očeta! in sicer ne le po imenu, ampak tudi po ljubezni in v resnici. Tako zlo nas ta Oče ljubi, de ima clo vse lasé naše glave soštete. Kdo, če to premisli, ne bo Boga ljubil? Kdo ne hvalil, častil in poveljeval? Kdo ne kakor Očeta spoštoval, kakor Očeta častil, kakor Očeta ubogal? — Kdor tedej Boga imenuje Očeta, s tim spozna svojo vero v presveto Trojico, povzdigne svoje upanje, in peržge ogenj ljubezni v sebi.

„Oče nebeški, vsigamogočni Bog!“ Beseda „nebeški“ se zraven perstavi v razločik telesnih očetov. Telesni očetje, kteri na zemlji prebivajo, so iz zemlje, ali ta Oče se od drugih v tem razloči, de je iz nebes nebeški, ne le ker v nebesih stanuje, ampak tudi ker iz nebes pride. Stanuje pa v nebesih ne kakor papež v Rimu, ali kakor kralj v dvoru, ali kakor grajsak v gradu, tako de je v njem zapert in omejen; ampak ker se v nebesih njegova slava narbolj razodeva. Tamkej bo od prebivavcev nebeških nar bolj časten in poveljevan, in se angelam in ljudem od obličja do obličja gledati da. „Vsigamogočni Bog“ bo Oče imenovan, v znamnje, de ima pravo božjo natoro, in v razločik stvari, ktere bodo mnogotero bogovi imenovane, v resnici pa božje natore nimajo, ampak le prazno menitev, de so bogovi, ali kak del božje natore.

„Usmili se nas!“ s to besedo svojo mnogotero dušno in telesno revšino, ktere vir in začetik je greh, Bogu Očetu predpostavimo, usmiljenje v njem

spoznamo, in ga za-se ponižno prosimo. Hočemo reči: O Bog nebeški Oče! ki si po svojim neskončnim usmiljenji človeka iz nič, in kar je še več, po svoji podobi vstvaril, in nas per s. kerstu za svoje otroke sprejel, kesam se, žal mi je, de sim svojo dušo, tvojo drago podobo, tako malo obražtal, jo z grehi ogerdil in omadeževal; de sim srečo, tvoj otrok biti, tako malo cenil. Oh prosim te, daj mojim očem toliko zgrevanih solz, de madeže grehov z njimi operem, in tako spet božja podoba in tvoj ljubi otrok postanem. „Oče nebeški, vsigamogočni Bog, usmili se nas!“

Sin, vsiga sveta rešnji Bog, usmili se nas!

Sin, kteriga tukej pokličemo, je Jezus Kristus, naš Gospod, druga oseba v božjim bitji, pravi Bog po natori, in pravi človek, v eni Božji osebi obstoječ; kakor Bog rojen od Boga Očeta od vekomej, kakor človek rojen iz Marije Device v času. On bo imenovan Odrešenik ali „vsiga sveta rešnji Bog“, to ime pomeni njegovo opravilo, človeški rod je odrešil.

Po stvarjenji smo v Adamu Božja lastnina bili, Bog nas je bil za-se vstvaril. Ali ko smo božje posestvo bili, smo se po grehu oblasti Boga odtegnili, in radovoljno v oblast in sužnost hudica prodali. Zato je bil hudica od Boga oblast prejel nas kaznovati in v pekel pahiti. „Od kogar bo kdo premagan, tistiga sužin je tudi“. II. Petr. 2, 19. Hudica nas je bil s svojimi zvijačami premagal, od Boga odtegnil in svoji oblasti podvergel. Mi smo pa Bogu dolžno ljubezen, pokorsino in čast odrekli, in se zoper njegovo voljo prodali. Torej smo bili sužni hudica, „od kteriga smo bili rjeti deržani, po njegori volji“. II. Tim. 2, 26. Zato je Kristus hudica imenoval „rajroda tega sveta“. Jan. 12, 31.

Ta sužnost ni bila le terda in gerda, temuč tudi verna. Zatorej nas nobena stvar rešiti ni mogla. Nihče ne v nebesih, ne na zemlji se ni znašel, kteri bi bil jarem nam naložen, odvzeti zamogel. Le Sin Božji se je nase reve usmilil, se je s človeškim mesam obdelal, je prišel na svet, in nas od Boga ločene in drugim posestnikom prodane s svojo lastno kervjo odrešil, to je spet nazaj kupil; to namrec beseda „odrešiti“ pomeni po besedah sv. Hieronima, ki pravi: „Odreši tisti, kteri tako reč, ktero je popred posedel, pa jo je po kakim naključju zgubil, z dano ceno spet nazaj pridobi“. Kupi jo pa tisti, kteri prvo gospostvo čez kako reč z dano ceno pridobi. To ceno našiga odrešenja svojo kri je Kristus daroval Bogu, kteri je bil razžaljen. In po tim odrešenji nam je bila prostost spet nazaj dana, in večno življenje pridobljeno.

Pa Kristus je se zdaj naš Odrešenik, in z Jobam mora zares svet reči: „Vem, de moj Odrešenik čira“. Job. 19. Kristus kaže Očetu svoje rane

in svojo kri, s ktero je greha sveta zbrisal; in kaj se na to zgodi? Grešniki gotovo milost in usmiljenje zadobimo. Odrešenje se vedno terpi, ker bo Kristus z našimi grehi še vedno križan, pa vender svojim sovražnikom, kakor nekda na križi, perzanese, grehe odpusti in usmiljenje skaže.

Kader torej pravimo: „Sin vsiga sveta rešnji Bog!“ hočemo reči: „Gospod Jezus Kristus! ki si duše vsih ljudi, ktere so bile po grehu naših prvih starišev tako rekoč hudicu zastavljene, z brezkončno ceno svoje presvete kervi spet milostivo odrešil, in tako nas vse iz peklenke sužnosti otel, in od večne smerti s svojo smertjo oprostil, dodeli nam gnado, de svoje tolikanj drago odkupljene duše več, kakor dozdej obrajtamo, in hudicu nič več na prodaj ne damo. „Usmili se nas!“

(Dalje sledi.)

Versta Lavantinskih škofov z oziranjem v Solnograške nadškofe.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

Škofje na Lavantinskem stolu so se tako verstili:

1. Urh I., popred dvorni ali hišni kaplan nadškofa Eberharda in fajmošter per Štajerski cerkvi Havs imenovani, je bil od svojiga višiga pastirja prvi na stol nove škofije per s. Andreji leta 1228 izvoljen, in v Bavarskim mestu Štravbingu posvečen. Tisti časi so bili zlasti zavoljo razpirtja med papežama Gregorjem IX. in Inocencem IV. in cesarjem Friderikom II. silno nepokojni. Per vsim tem se je za katoliško cerkev v krajih, ki so bili pod vladarstvom škofa Urha marsikaj veseliga pokazalo. Med drugim je Bamberski škof Ekbert, ki je na Koroškem tudi posestvo imel, kloster Premonstratencov l. 1236 Grebinji postavil; l. 1242 pa njegov naslednik Henrik kloster manjših bratov s. Franciška (Minoritov) v Völfsbergu. Škof Urh I. je umrl l. 1256. — V Solnimgradu pa je bil tisti čas po smerti Eberharda II. Filip, brat Gorotanskiga vojvoda Bernarda v nadškofa izvoljen. Desiravno je pa škofijo imel od l. 1246 do 1256 v posesti, se on, ves posvetin človek, vender ni dal posvetiti, temuč se je v nepokoje in boje zapletal, ter posestvo svoje cerkve zatratval; zatorej mu je bila tudi škofija odvzeta.

2. Karl je bil Lavantinski škof od l. 1256 do 1264; bil je doma iz Brezij na Koroškem, in kakor škof je bil mož poln zaslužnja za svojo čedo. — V Solnimgradu pa je bil namesti Filipa l. 1256 Urh, Sekovski škof na nadškofski stol povzdignjen. Marsiktere zoperne namere so tege nadškofa zadele; blizni sosedje so zemlje njegove cerkve z

vojsko napadali, njegov prednik Filip mu je vedno nasprotval, škofijsko premoženje je bilo silo zmanjšano, in dolгови se niso dali poravnati. Zatorej se je on sam l. 1264 Solnograškemu stolu odpovedal, ter se je v Sekovo nazaj vernil, kjer je l. 1268 umrl. —

3. Oton je bil per s. Andreji za Karlom izvoljen, pa je kmalo umrl, preden je bil posvečen.

4. Almerik ali Amelrik Grafendorfer, popred opat v Rajnskem kloštru, je bil Lavantinski škof od l. 1265 do 1268. On je bil l. 1267 per cerkvenim zboru na Dunaji, kjer je kardinal Guido v papeževim imenu škofo iz soseskinih dežel vkup poklical. V vednih nepokojih je bil namreč cerkveni red zlo npadel; in tedaj je bilo v tem zboru mnogo postav danih, po katerih bi se bil cerkveni stan zopet zboljšati imel. Tisto leto je bila na Koroškem, kakor tudi v več drugih deželah huda lakota; morebiti je ravno letá nadloga posebniga duha pokore med kristijani izbudila; v celih procesijah namreč so bogati in revni, mestnjani in kmetje z banderi in križi šli od cerkve do cerkve, od mesta do mesta, so med potam molili in prepevali, ter se vmes bičali. — V Solnimgradu je bil v tistih dneh od l. 1265 do 1270 nadškof Vladislav, sin Vratislavskiga vojvoda Henrika, in pred proš na Višimgradu v Pragi. Letá je iz Dunajskiga zbora gredoč cerkve v Štajerji in Gorotanu obiskal, de bi tudi ondi poravnal, kar se je v nepokojnih časih nerodnosti vsililo.

6. Herbord je bil Lavantinski škof od l. 1268 do 1275. V Solnimgradu pa je bil Friderik II. grof Valhenski od l. 1270 do 1285. Letá je bil popred proš per ondašnji stolni cerkvi, si potem zlo prizadel, cerkveni red zopet poravnati, cerkvene prihodke bolj oskerbeti, in stare dolgove svoje škofije poplačati; obiskal je zategavoljo tudi Gorotansko in Štajersko l. 1273. Bil je tudi na velikim cerkvenim zboru v Lijonu na Francoskim, kteriga je l. 1274 papež Gregor X. vkup poklical, de bi se bilo razpertje med rimsko in pa izhodnjo ali greško cerkvijo poravnalo, in nova krizanska vojska zoper nevernike v Jutrejnji napravila. Nazaj pridši je cerkven zbor v Solnimgradu vkup poklical, kjer so bili sklepi Lijonskiga zbora oznanjeni, in se posebne postave zastran cerkvenih pravic dane, med drugim so bili dnevi s. Avgušтина, s. Ruperta in s. Virgilija v praznike zapovedani. — Med tem pa so posestva Solnograške cerkve veliko škodo terpele po vojskim napadu kralja Otokarja, kteri je zraven Českiga tudi Avstrijo, Štajer in Gorotanu v posesti imel; nadškof Friderik je bil namreč zvest novimu cesarju Rudolfu I., Otokar se je pa nasprot stavil. Še le cesarjeva zmaga je nepokojam konec storila, in takrat je

bil tudi začetik zdanje mogočnosti Habsburske vladarske hiše.

6. Gerhard od Enstala, ali iz Anizke doline, popred opat per s. Pavlu, je bil škof per s. Andreji od l. 1275 do 1284. On je bil l. 1281 per cerkvenim zboru v Solnimgradu, ki ga je nadškof Friderik II. sklical, in kjer je bilo več postav za duhovščino in kloštre danih. Temu škofu je Bamberski škof Berhtold eno hišo v Volsbergu v last zanj in za naslednike podaril; Bamberski škofje iz Bavarskiga so namreč posestva v Labudski dolini, zlasti v Volsbergu imeli.

7. Konrad I. žlahtni Vonsdorfski in Brajtenfurtski, popred korar v Solnimgradu, je prišel na Lavantinski sedež l. 1284. Bil je v svetih vednostih učen, in v cerkvenih rečeh previdin mož. Vdeležil se je tudi per cerkvenim zboru v Solnimgradu, kteriga je l. 1288 sklical Rudolf baron Hoheneski iz Švabov, nadškof od l. 1285 do 1291. Takrat se je bilo vnelo razpertje med Solnograškim nadškofom in Avstrijskim vojvodom Albertom, in dosti so terpele Solnograške posestva zlasti v Lavantinski dolini od vojske. Podkurjali so tudi nekteri od duhovščine oginjš nasprotvanja; zatorej je bilo na unim zboru posebno to zaterjeno, de naj duhovni ne jemljejo deželskih služeb nase. Razpor še ni bil popolnoma poravnán, ko je nadškof Rudolf l. 1291 umrl; in Konrad, Lavantinski škof, je bil na njegovo mesto izvoljen.

(Dalje sledi.)

Konjar Hejtmanek.

(Dalje.)

Ko je mašnik s sveto Hostjo k bolni in ljudstvu obrnjen, goreče govoril besede: „Gospod, nisim vredin“, se je tudi Peter na persi terkal, in te besede pobožno izgovarjal. In ko je mašnik bolno v sveto olje deval, je vidil Peter, de ji je oči, ušesa, usta itd. s svetim oljem mazal, se je tudi on spomnil grehov, ki se jih je bil v življenji s svojimi počutki delezniga storil. Poslednjič je mašnik sveti križ tudi njemu podal kašniti; pritisnil je Peter k ustam Zveličarjevo sveto podobo, in se je jokal, kakor malo dete. Mašnik je to spazil, in reče k ljudstvu; molimo en očenaš se za tega bolnika, ker tudi on potrebuje polajšanja po milosti božji. Glasi pobožnih kristjanov so se razlegli po hiši in zunaj, in glas Marine in pri njegovi postelji klečeče France mu je v serce rezal, in ga tako omečil, de bi bil precej pred njima na kolena padel, ter ji prosil, de naj mu odpustite, ako bi mu bilo moč. —

Po dokončanim svetim opraviu so ljudje z dobrimi mislimi napolnjeni domu šli. Po poti so se pogovarjali od nečimurnosti človeškiga življenja, in

od posebne skesanosti, ktero so nad Petram vidili. Duhovin je še ostal, govoril z materjo, tolažil hčer in si prizadeval Petrovo zaupljivost zadobiti. Ko je sem ter tje kej ž njimi pogovoril, je vošil, de naj z Bogom ostanejo, in obljubil, de jih bo kmal zopet obiskal. Tudi Peter je tega prosil, je kušnil častitimu mašniku roko, in rekel, de ga bo hrepensljivo pričakoval.

Motil bi se, kdor bi mislil, de se je Hitmanek tako na enkrat grehu odpovedal, zaverigel zmoto, in se k sveti resnici, h pravim keršanskim mislim naklonil. Duhovno previdenje njegove žene ga je bilo pretreslo in dobri sklep se poboljšati v njem obudilo. Na svojo v hudim zarašeno navado, na svojo vso oslajljeno vero mož v tem trenutku še mislil ni, zakaj čutilo ga je bilo premagalo, de se je tačas prav pobožno in skesano obnašal. Ko se je pa serce penekoliko ohladilo, ga pobožna in skesana gorečnost seer ni zapustila, pa začel je premisljevati, in vse stare nesrečne zmote so mu hodile v glavo. Začela se je grozna vojska: imel je voljo biti ves drug človek, pa dolgoletne navade so mu bile nasproti: hotel je začeti prav po veri živeti, pa zaverjali so ga mnogi in veliki zadržki. Dve moči ste se zanj poskušale, dobra in huda: ena ga je ljubeznjivo k sebi vabila, druga ni hotla pustiti, de bi se bil iztergal.

Ni dopovedati, koliko je v tem razpertji sam seboj terpel, v kakih stiskah de je bil: ni si vedil ne svetovati ne pomagati: zdaj se je tega, zdaj tega lotil; zdaj je zvolil čednost, zdaj greh, zdaj resnico, zdaj slepoto. Nekterikrat si je mislil: „Naj le pride že skorej duhovin, vse mu bom potozil, vsiga, kakor me teži, se bom spovedal“, pa kakor bi trenil, se ga loti stara jeza proti duhovstvu in proti spovedi, in bredlo mu je po mislih, de bi bilo morebiti boljši, če oboje na strani pusti. In kako je želel, de bi le ne bilo duhovna; pa zopet kmal je duhovna pričakoval, kakor taciga, ki ga bo od vsiga odrešil, kar mu kakor kamen na sercu leži: ki mu bo červa umoril, kateri ga grize noč in dan; ki mu bo dal sladki pokoj serca in mir vesti, kteriga že toliko let nima.

Marina se je silno veselila, de ji je Gospod Bog milest dodelil, se spovedati, presveto Rešnje Telo prejeti, s svetim poslednjim oljem za pot v večnost pokrepčana biti, moža skesaniga viditi, in pa, de je Franca, vsa vesela nad spreobrnjenjem očeta, mu še prijazniši stregla, in mu še svoje lastne molitvene bukvice za čas boleznj posedila, ktere je bila tačas dobila, ko je prvič k sv. Obhajilu bila šla. Tako skazovanje ljubezni je pa Petra še le in še le v serce ginilo, in misel, kako mirno in v sladkim upanju srečne večnosti njegova

s svetimi zakramenti previdena žena živi, je v njem ponavljala svete občutke, ktere je bilo uno previdenje zbudilo. Toraj si je uménil, de bo serce poslušal in storil, kar sveta vera skesanim grešnikom naklada, ako bi tudi ne mogel lahko in s pravim prepričanjem dopolniti. Vošil si je, de bi mogel zopet vse tako terdno verovati, kakor mu je bilo nekdaž lahko s sinovsko zanesljivostjo vse verovati, kar je Bog razodel. Bil je pripravljen sprejeti resnico in voljan, se vsim zmotnjam odpovedati, pa podučnja in prepričanja mu je manjkalo. Toraj je že težko pričakoval, de mu kdo v tem boji na pomoč pride, in ga spravi iz teme na svetlobo, iz nevere k veri, in iz dvoma k gotovosti.

V tem stanu ga je našel duhoven, kateri ga je berž drugi dan obiskal, de bi zgubljeno ovco zopet k verni čedi spravil. Peter sam je začel govoriti od vere, je povedal, kakošne ugovore je po svetu zoper njo slišal, in razložil uzroke, zavoljo kterih nekteri spoved grajajo itd. Duhoven mu je ob kratkim pa terdno in prepričavno odgovoril, in Peter se ni zoper stavil, ker je čutil, de je prepričan od resnice.

De je spoved Kristus sam postavil, mu je dokazal z njegovo zapovedjo: „Kterim boste grehe odpustili, so jim odpušeni: kterim jih boste zadržali, so jim zadržani“ itd. De je spoved že precej v začetku keršanstva bila ravno tako zapovedana, kakor dandanašnji, k temu so mu dali dokaze cerkveni pisavci Hermas, Tertulijan, Origen, sveti Ciprijan in drugi cerkveni očeti v svojih spisih. Ugovor kakor de bi spoved razpore delala med sorodovinci, mu je zavernil s prašanjem, če mu je spoved odtujila ženo Marino, ali hčer Franco, ki ga tudi tisti čas niste jenjale ljubiti, ko nji je bil zapustil.

Duhovin mu je še več pravil, in zlasti tiste reči bolj na tanko razlagal, v kterih so ga kaki dvomi ali sumi motili. Peter ga je z napetim ušesam poslušal, kamen za kamnom mu je od serca padal, vsaka beseda duhovna je spoznal, de je resnica, in njegove napene misli in spojemki v vernih rečeh so žginili kakor temna megla pred jasnim soncem. Sam je spoznal, de taki nagovori, sumi in dvomi v verskih rečeh mu niso bili tako globoko v sercu uterjeni, temuč, de jih je le bolj zato terdil, de bi se mu ne bilo treba zavoljo greha pogubljenja bati, in ker ga je strah obhajal zavoljo spovedi in pokore, de pa takim lažnjivim naukam vender ni mogel prav verjeti, akoravno bi jim bil zato rad verjel, ker so bili njegovi spačeni natori prijetni. Kolikor bolj je pa Peter resnico spoznaval, toliko hujši so ga pekle pregrehe in zmote njegovih pretečenih let, bilo mu je, kakor de bi imel ognjiše žerjavice v svojim sercu, in mu ni bilo živeti, dokler ni bila poga-

šena. Toraj prosi duhovna, de naj ga podučí, kako naj se pripravljá, de bo zamogel vredno prejeti zakrament svete pokore, in svojo zbegano vest vpo-kojiti. Duhoven je vidil, de je skesanec priprav-ljen, in je spoznal, de ga dolžnost veže ž njim delo sprave in zveličanja pred ko moč začeti.

(Dalje sledi.)

Starí in novi velikani ali štempi-harji.

Kakor marsikej neslaniga, tako so nekdajni greški neznabožci tudi to neumno misel imeli, de so svoje dni živeli velikani na zemlji, kteri so se v zavednosti grozinske moči prederznili misliti in ustiti, de bodo nebesa obropali. V svoji nespam-etni in levični gorečnosti so neki hribe na hribe metali in kopičili, de bi bili tako više in više, ter poslednjič do nebes prišli, in va-nje ropnili. Z usmiljenjem je očanec vsih bogov na to nespremiš-ljeno prederznost gledal, in jim večkrat delo ska-zil, de bi spoznali, kako neumno je njih počenja-nje. Pa vse zastonj! Ostali v svojim sklepu so še bolj kljubovali naj viksimu (Perunu ali Jupi-tru). Ko je bilo bogov bogú tega že vse preveč, se razserdi, s strelo vdari na prederzneže in jih konča vse.

Kakor je abotna ta pravlica sama na sebi, ima vender nekaj resnice v sebi; to namreč, de so taki velikani, ki naj Viksimu kljubujejo, res bili na zemlji in so še zmiraj, in de še nikoli niso in ne bodo odšli, de bi jih strela božje kazni ne zadela. Zmed tacih eden še v starim zavetu je bil neki Faraon, ki je tako dolgo Bogu nasprotoval in nje-gove čuda zaničeval, de je požerlo rudeče morje — njega in njegovo vojsko; „ne eden ni odšel“, kar jih je bilo v morje planilo za Izraelci. Drug taki štempihar je bil Antijoh, kteri je tempel ropal, Izraelce moril, žgal, pekel, sekal, deri in mesaril, kteri niso hotli k ajdovskim šegam prestopiti, in to je tako dolgo delal, de je poslednjič vender še lepši od naj Viksiga govoril, kakor unidan Košut v petnajst tavžent stiskah na Turškim, ki je lani veči zaupanje stavil na pekel, kakor na Boga. („Si non dederint superi, acheronta movebo“); tode, bilo je prepozno, kar je tačas govoril, ko mu je meso na kosce od trupla cepalo in zavoljo silniga smradi ni nihče mogel pri njem prebiti. V novim zavetu je tacih velikanov sile in sile, kakor: Nero, Diokle-cjan, Maksimjan itd.

Opomnimo samo Juliana odpadnika, kteri je Jude sklical in jim silo duarjev dajal, de bi bili zopet tempel v Jeruzalemu sozidali, ter Jezusovo prerokovanje overgli. To de, po božjim čudu zbujeni podzemeljski oginj je podnevi vloženo podzidje po noči kviško zmetal in veliko delavcev končal:

in Julian, kteri je hotel po vsi sili zopet nejeverstvo vrniti, in se je po svojim odpadu neprenehama s satansko hudobijo zoper Kristusa vojskoval, je v vojski s Perzijanci pobit, že gergrajoč, iz rane v pest kervi vzel, in jo iz togote proti nebu vergel, pa nehoté je vender Gospodu pričal, (kterimu čast na vekoma) rekoč: „Vicisti Galilae!“ (premagal si me, Galilejic!) — Pa tudi naj poznejši časi imajo velikane, de je strašno njih delo, pa še strašnejši njih konec slišati. Grozovinski Francoski trinogi po-prejšniga stoletja, ki so bili naj poprej Boga in Kristusa zatajili, potlej nedolžniga kralja zaklali, — o groza! vsi so strašin konec storili, večidel pod rabeljnovó roko, in strah in sramota njih mlaj-šev nista pustila k njih grobam jim jokati solzico sožaljenja. Robespieru, naj hujsimu nateku, ki ga je kdež zemlja nosila, ko se je, dvakrat vstreljen, v svoji kervi valjal, se približa nek Sanskulotte, ter se je proti njemu zaderl: „Je naj viksi Bitje!“ „Malo ur potem je izgergral svojo kervizejno dušo pod guillotino. Ze v kratkim času poldruziga leta jih je 146 udov narodovniga zbora, ki so bili kra-lja obsodili, strašin in žalostin konec storilo. — „Si-cut in principio, et nunc, et semper!“ Zakaj božja sveta Previdnost je zmiraj tista.

J.

Amerikanske novice.

Vera, to je taka reč, ktera hoče čisto, trezno in pošteno življenje. Oznanovavci katolske vere nam povedo, de taki nejeverci se naj tezeji spreobernejo k sv. veri, kteri so kaki hudobii vdani. Ravno je peršel 24. zvezčič oznanil Leopoldinske zakladnice na svetlo, v kterim naš častiti rojak in oznanovavci sv. vere v Ameriki g. Franc Pirc pripoveduje, de je v njegovim kraju (v državi Mihigan) maliko-vavstvo sploh ob tia; vodji in poglavarji krivo-boštva so pomerli, ostanki ajdov so le še taki ljud-je, kteri so z močnimi pijačami (žganjem) spaceni, vender ne morejo malikam več darovati, odkar so vodji pomerli.

V svojim listu od 27. Grudna 1846 nam pri-poveduje naš častiti rojak, koliko truda so mutrije mogočni in prekanjeni Indijaški poglavarji priza-deli. Eniga naj imenitnišiga zmed njih pa, pravi on, sim že pred 4 leti pridobil za sv. vero, kte-rimu je bilo ime Sesanavingave. Njegovo po-božno, pa kratko življenje po sv. kerstu je veliko ajdov priklicalo v naročje sv. cerkve. Drugi Ki-mivan je lausko leto (1845), ko je pijan bil, v morskim viharji nesrečin konec storil (v nejever-stvu). Tretji, Tehkvejigo, je umerl 3 dni po sv. kerstu z vsimi znamenji praviga spokornika. Nje-govo spreobrnjenje je pa g. Pirc zlo veliko truda in časa stalo, ker je poglavarja njegova hudobna žena s satanovimi zvijačami od sv. vere odvrče-

vala. G. misijonar pravi: „Potem, ko sim se že strudil, ga spreobračaje, me je zlo serce bolelo, če bom mogel to dušo pogubi prepustiti. Vse svoje verne je opomnil, da naj molijo zanj, in je še enkrat poslednjo skušnjo storil: omagujočemu bolniku je nebesa in pekel popisal, kakor je mogel na tanko, in mu je na zadnje rekel, da zdaj, ko stojina pragu v večnost, naj pove za resnico, ali če tako storiti, kakor njegov prvi ranjki prijatelj Sesanavingave, in z njim Boga gledati, ali pa za nesrečnim Kimivanam iti, ter z njim zamujeni čas milosti objekovati. Nato ga je tako močna gnada v dušo ginila, da so se mu solze vderle, in je duhovnu omahljivo roko podal, rekoč: Moj oče! spoznam svojo krivico, in se vdam vsiga Bogu in tvoji skerb-ljivosti: moli za-me, da mi Veliki Duh grehe odpusti, in milost dodeli, v nebesa priti. Potlej mu je dal poln zakelj malikov sežgati, in je poslal nekoga v svojo domačijo, da je poslednje veliko malikovavsko drevo posekal in sežgal.

Ti ubogi divjaki, kakor globoko so nekteri v pregrehab zakopani, imajo vendar toliko poštenosti v sercu, da se tako dolgo ne prederznejo h keršanstvu pristopiti, dokler terdniga sklepa ne storijo, po keršansko živeti, zakaj novi kristjani ondi, kakor misijonarji pišejo, sploh prav trezno in keršansko živijo. Ker tedaj vedo, da so pregrehe, kakor postavim pijančevanje, pri kristijanah prepovedane, toraj marsiktere razvajene tako težko stane v sv. cerkev stopiti, v kateri se ne sme pijančevati, ne družih hudobij počenjati: pa kako terdin mora njih sklep poboljšanja biti, da ga taki razvajeni divjaki po sv. kerstu spolnujejo! To naj nas uči, kako sramotna za omikaniga kristjana da je tista prav pek-lenska vncemarnost, iz katere v omikani Evropi toliko ljudi tje v en dan v grehu živijo in dremlje brez vsiga premislika, kaj bo enkrat pri sodbi in po sodbi z nami.

Veliko lahkoživcev, ki vere še niso popolnoma zgubili, pa vendar v pregrehab živijo, se zanašajo, da bodo že še pokoro delali, in za usmiljenje k Bogu klicali, ali pa da se bo tudi na zadnje vse poravnalo; tode Jezus pravi: „Ne vsak, kdor kliče Gospod, Gospod! pojde v nebesko kraljestvo, ampak tisti, kateri spolnuje voljo mojiga Očeta, kateri je v nebesih“, to je, kateri po zapovedih živijo.

G. misijonar svoj list z naslednjimi besedami sklene: Ta zgled sim zavoljo tega zapisal, da bi dragi tovarši zakladnice spoznali, kako zlo težavno da je, terdovratne grešnike spreobrniti, kateri so se dolgo časa vsacimu glasu milosti, in Kristusovemu kraljestvu zoperstavili, in vendar kako močna pa da je molitev vernih, in kako potrebna da je ta duhovna podpora nam slabostnim oznanovavcem k

spreobrnjenju nejevernikov. Toraj prosim vse tovarše zakladnice, da bi svoje pobožne molitve za vse še nespreobrnjene nejevernike dvakrat povzeli, zlasti pa, da naj bi se ob dnevih spovedi in sv. Obhajila v svojih molitvah spomnili mene in vsih družih oznanovavcev po nejeverskih deželah, kateri imajo dan na dan tako terde boje z močmi temote.

— n.

Bazgled po keršanskim svetu.

Na Dunaji prebiva veliko tavžent poslov in delavcev slovanskiga rodu, zlasti Čehi. Če tedi sešasama toliko po nemško tolečejo, da zamorejo svoje službe in dela v nemškem mestu opravljati, — za svoje dušne zadeve so jim vonder pastirji slovanskiga jezika potrebni. In te so oni imeli v cerkvi Maria Stiegen, ker so patri Ligorijani jim po slovansko (češko) pridigovali in jih spovedovali. Ali kakor je bilo že v Slov. cerkv. časop. Nr. 21, str. 167 p. l. povedano, osrečevavci leta 1848, to je Judje, viši studentje in drugi rogovileži so bili 6. Malotravna p. l. kakor derhal divjakov h samostanu tih patrov pergromeli in jih, tebi nič meni nič, vun spodili. Ministerstva Pillersdorf-Dobelhof sta bila to krivično delo daleč še s tim poterdila, da se Ligorijanski in Jezuitarski redi nikdar več ne smejo v Avstrii znajdi. — Tako je bilo na enkrat veliko ljudi na Dunaji ob svoje dušne pastirje perslo. — Sedanje vladarstvo je spoznalo vnebovpajočo krivico, ki je bila tako, ne samo miniham, ampak tudi toliko katolškim Slovanom storjena, in je dovolilo, da bojo per cerkvi Maria Stiegen 3 mašniki službo imeli in samo v slovanskim jeziku pridigovali. — Tako se sešasama bolj in bolj spoznavajo nasledki vlašne žalostne brezvlade, — lani so hodili odbori mnozih rokodelcev h poslopu vseučeliša (aula) se tam studentam in njih takratnim vodjem za perdoobljene dozdevne dobrote hvallit, — minister P. — je v takratnim deržavnim zboru glasno rekel, da se on z aulo dobro zastopi — zdaj pa je ta avla kosarna, unih vodjev eden, Fuster namreč, hiti kot begun v Ameriko, in je tako daleč perslo, da so mogli to jesen mladenči, ki so želeli na Dunaji pravdoslovja, tehnike in zdravilstva se učiti, vradne spričevanja iz svoje domovine pokazati, da lani na Dunaji niso bili, ker brez tiga spričevanja bi ne bili v Dunajske šole pušeni.

S.

Laško. Pečavnik (minister) očitniga učenja je dal na znanje, da bodo „Očetje Jezusoviga društva“ prihodnjiga mesca zopet odperli svoje učilnice. Vsi očetje tedaj, kateri želijo reji svojih sinov tem možem zročiti, so opomnjeni, da naj, pred ko moč, svoje prošnje dadó poglavarju tega društva.

Rim. V Lizaboni je bilo 10.000 gold. srebra za sv. očeta zbranih; sv. oče pa so jih deržavi pustili, da naj se v dobrotne naprave v deželi obernejo.

Benediktinski red. Red Benediktinski se je začel v 6. stoletji, in je s tem zadobil sloves, da iz njega izhaja: 35 papežev, 200 kardinalov, 1164 vikših škofov, 3512 škofov, neštevilna množica pisavcev in učnih, in 55.460 svetnikov. Njegov začetnik je sv. Benedikt na kasinski gori (monte Casino).